

УПРОВАДЖЕННЯ У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИЙ ПРОЦЕС КОЛЕДЖУ МИСТЕЦТВ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОСТІ

IMPLEMENTATION OF PEDAGOGICAL CONDITIONS OF FORMATION OF COMMUNICATION INTO TRAINING AND EDUCATIONAL PROCESS AT ART COLLEGES

У статті розглянуто можливості впровадження у навчально-виховний процес коледжів мистецтв педагогічних умов формування комунікативності майбутніх учителів предметів соціально-гуманітарного циклу. Автором розкрито шляхи насичення дисциплін соціально-гуманітарного циклу аксіологічною тематикою для підвищення ефективності формування комунікативності (перша умова), використання інтерактивних технологій (друга умова), спрямування позааудиторної роботи на профорієнтацію та саморозвиток (третья умова). До кожної із запропонованих умов наведено приклади заходів. Процес формування комунікативності розглядається у зв'язку з формуванням патріотизму, емпатії тощо. З усього переліку соціально-гуманітарних дисциплін автором обрані культурологія, педагогіка та психологія, соціологія та основи екології.

Ключові слова: ціннісні орієнтації, комунікативність, коледжі мистецтв, учителі музичного мистецтва, позааудиторна робота.

В статье рассматриваются возможности внедрения в учебно-воспитательный процесс колледжей искусств педагогических условий формирования коммуникативности будущих учителей музыкального искусства в процессе изучения предметов социально-гуманитарного цикла. Автор раскрывает пути насыщения дисциплин социально-гуманитарного цикла аксиологической тематикой для повышения эффективности формирования коммуникативности (первое

условие), использование интерактивных технологий (второе условие), направленность внеклассной работы на профориентацию и саморазвитие (третье условие). К каждому из предложенных условий приведены примеры мероприятий. Процесс формирования коммуникативности рассматривается в связи с формированием патриотизма, эмпатии и т. д. Из всего перечня социально-гуманитарных дисциплин автором выбраны культурология, социология, педагогика и психология, основы экологии.

Ключевые слова: ценностные ориентации, коммуникативность, колледжи искусств, учителя музыкального искусства, внеаудиторная работа.

The article discusses the possibility of introducing pedagogical conditions of formation of communication of future music teachers in the process of studying the social and humanities subjects in the educational process of college of arts. The author defines such pedagogical condition of communication: the first educational requirement is filling content of disciplines of social and humanities cycle (sociology, basics of ecology, education and psychology, cultural studies) of axiological theme, using interactive technologies (second condition), direction of foxberry work on the career guidance and self-development (third condition). For all of the conditions author gives example of events. Process of forming communication reviewed with forming of patriotism and empathy etc.

Key words: values orientations, communication, colleges of arts, music teachers, foxberry work.

УДК 378.147:37.011.3-051:7

Магда П.М.,

аспірант кафедри педагогіки і методики технологічної та професійної освіти ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Компетентнісний підхід, задекларований Законом України «Про вищу освіту» у останній редакції, та суцільна орієнтація вітчизняного освітнього процесу на інтерактив та особистісно зорієнтоване навчання висувають більш жорсткі вимоги до конкурентоспроможності молодих фахівців. Зміни відбуваються на всіх рівнях підготовки молодших спеціалістів, оскільки у 2019 році відбувається останній набір абітурієнтів цього освітньо-кваліфікаційного рівня і їм доведеться відстоювати своє місце на ринку праці поряд з випускниками вищих III–IV рівнів акредитації. Чільне місце серед питань, що потребують перегляду у освітній підготовці випускників коледжів мистецтв, посідає процес формування професійно-ціннісних орієнтацій майбутніх учителів музичного мистецтва, особливо комунікативності, яка неоднаково якісно формується у представників різних предметно-циклових комісій (народні інструменти, фортепіано, оркестрові духові та ударні інструменти, оркестрові струнні інструменти, естрадний спів, хорове диригування, теорія музики тощо).

струнні інструменти, естрадний спів, хорове диригування, теорія музики тощо).

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблема формування комунікативності постійно висвітлюється з різних боків у наукових працях. Наприклад, дослідники М. Бичко, Г. Біліченко, Н. Волк, І. Гоголь, В. Кочина, М. Мантуло, Н. Меркулова, А. Нечипоренко, К. Панасенко, Г. Сергієнко, Д. Трубачова, К. Шелягіна та ін. розкривають у своїх публікаціях зміст понять «комунікативна культура», «спілкування», розглядають мовлення вчителя як елемент педагогічної взаємодії, аналізують різні аспекти прояву і формування комунікативної компетентності вчителя та спеціалістів інших напрямів, залишаючи на периферії розуміння комунікативності як професійно-ціннісної орієнтації у складі особистості вчителя музичного мистецтва.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на велику увагу, приділену тлумаченню названих вище дефініцій, у науковому просторі не з'ясовано місце

комунікативності як ціннісної орієнтації педагога-музиканта у структурі його особистості та не розглянуті умови формування такого утворення спрямованості особистості. Помітна відсутність розроблених методик, орієнтованих на студентів коледжів мистецтв, що сприяли б розвитку комунікативності уже на стадії засвоєння фахових дисциплін та педагогічної практики, та аналізу результатів їх упровадження у навчально-виховний процес коледжу.

Мета статті. Метою статті є висвітлення варіанту впровадження у навчально-виховний процес коледжів мистецтв педагогічних умов формування комунікативності як професійно-ціннісної орієнтації майбутніх учителів музичного мистецтва.

Виклад основного матеріалу. Дефініцію «ціннісні орієнтації» у контексті нашого дослідження ми розуміємо як складний соціально-психологічний новотвір, який визначає вектор самореалізації особистості та ставлення її до себе і Всесвіту. Для майбутнього вчителя музичного мистецтва важливо зберегти розуміння спілкування і мовлення як основного елемента педагогічної взаємодії, оскільки частина студентів-музикантів намагається перекласти цю функцію на музичне виконавство (невербальну взаємодію). Ця проблема найбільш актуальна для студентів, що навчаються на предметно-циклових комісіях оркестрових духових та ударних інструментів, оркестрових струнних інструментів, народних інструментів (натомість її майже не відчують студенти предметно-циклових комісій фортепіано, теорії музики, хорового диригування).

О. Золотарьова у своїй дисертації розглядає педагогічні умови як сукупність педагогічно доцільних обставин, змістову характеристику компонентів формування ціннісних орієнтацій студентів [2]. Беручи за основу це визначення, ми виокремили такі педагогічні умови підвищення ефективності формування комунікативності майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі вивчення предметів соціально-гуманітарного циклу:

– наповнення змісту навчальних дисциплін соціально-гуманітарного циклу аксіологічною тематикою, яка виходить у своїй меті з положення про пріоритетність формування у студентів коледжів мистецтв професійно-ціннісних орієнтацій як основи світогляду вчителя музичного мистецтва;

– використання інтерактивних технологій, спрямованих на вдосконалення особистісно орієнтованого підходу до підвищення мотивації студентів коледжів для формування їхньої власної ієрархії цінностей;

– орієнтація позааудиторної роботи зі студентською молоддю на створення такого середовища взаємодії викладача і студентів шляхом поєднання різних форм і методів виховної діяльності, що забезпечує професійне становлення та само-

розвиток майбутніх учителів музичного мистецтва [4, с. 123].

Виділені умови розраховані на формування комплексу професійно-ціннісних орієнтацій, серед яких є і комунікативність, у процесі вивчення культурології, соціології, основ екології, педагогіки і психології.

Наповнення змісту дисципліни «Соціологія» аксіологічною тематикою активізувало процес формування комунікативності. Під час проведення аксіологічно-соціологічних досліджень студентами у межах навчальної групи, курсу, закладу освіти (згідно з темою «Підготовка і проведення соціологічних досліджень. Інтерпретація результатів») унаслідок взаємодії студентів з опитуваними були активовані складники професійно-ціннісної орієнтації «комунікативність»: комунікабельність, володіння інформацією та вміння оперувати нею, уміння організувати процес продуктивної вербальної взаємодії (інтерв'ю, опитування, анкетування, тестування, бесіда), здатність до партнерства, вміння добирати доцільний стиль спілкування, здатність долати упереджене ставлення співбесідника, стереотипне сприйняття експерименту, вміння долати комунікативні бар'єри, допомагати розв'язувати конфлікти у спілкуванні. Більша частина названих складників комунікативності вдосконалювалась у тісній взаємодії з емпатією, яка допомагає рефлексії у процесі спілкування, вмінні випрацювати індивідуальний стиль діяльності, що є ефективним у взаємодії з окремим респондентом. Тема «Конфлікт як прояв соціальних відносин» також створила передумови для поглибленого розгляду категорії «комунікативність».

Під час вивчення тем з педагогіки і психології («Основні напрями виховання», «Сутність та структура педагогічної майстерності», «Педагогічний артистизм», «Педагогічне спілкування») нами був зроблений акцент на вивченні визначень професійно-ціннісних орієнтацій (патріотизм, комунікативність, біоетика, креативність, емпатія), сприянні усвідомленню студентами ієрархічного підпорядкування професійно-ціннісних орієнтацій цінностям загальної моральної класифікації (1 тема); взаємозв'язку виділених нами професійно-ціннісних орієнтацій та педагогічних здібностей (2 тема); значенні комунікативності для встановлення сприятливого психологічного клімату на уроці, вміння долати конфлікти між колегами та учнями, обирати відповідний стиль спілкування для кожного окремого учня (4 тема).

Після опрацювання методичних матеріалів про застосування інтерактивних технологій для впровадження другої педагогічної умови ми ініціювали проведення викладачами предметно-циклової комісії соціально-гуманітарних дисциплін такі відкриті уроки на базі інтерактивних методик:

1. З основ екології: «Джерела та типи забруднення навколишнього середовища» (використано інтерактивні методи в межах формування біоетики та комунікативності: «Мікрофон», «Займай позицію» та «Мозковий штурм») [1, с. 8].

2. З історії України: «Україна в роки Другої світової війни» (використано інтерактивні методи в межах формування патріотизму та комунікативності: «Прес», вправи «Бліц-опитування» та «Лови помилку») [3, с. 181].

3. Із соціології: «Соціальні відносини. Конфлікт як прояв соціальних відносин» (використано інтерактивні технології у межах формування комунікативності та емпатії: метод «Ажурна пилка» та прийом «Дзеркало») [1, с. 9].

4. З культурології: «Аксіологічні засади художньої творчості» (використано інтерактивні технології у межах формування креативності, комунікативності, емпатії: обговорення проблеми в загальному колі, незакінчені речення, імітаційні ігри для досягнення творчої лабораторії митця).

5. З педагогіки і психології ми розробили і провели відкритий урок «Особливості роботи з учнями різних типів темпераменту» (використано інтерактивну технологію кооперативного та ситуативного навчання в межах формування креативності, комунікативності «Робота в групах» для ілюстрації педагогічної ситуації (розігрування ситуації за ролями) [1, с. 12].

Слід зауважити, що всі відкриті уроки були відвідані викладачами соціально-гуманітарних дисциплін за планом взаємовідвідування, проаналізовані, порівняні та оформлені у картках взаємовідвідування, розроблених нами для стандартизації педагогічних спостережень.

Для впровадження третьої умови ми брали до уваги тлумачення категорії «позааудиторна робота» у двох ракурсах: як самостійну роботу студентів з навчальної дисципліни та як позааудиторну виховну роботу. Першому тлумаченню і детальній розробці варіанту самостійної позааудиторної роботи присвячена наша публікація від 2008 року (на прикладі дисципліни «Педагогіка та психологія») [5, с. 188–202], тому зупинимось на другому (організації конференцій, літературно-музичних вечорів, концертних заходів, конкурсів, тренінгів, гурткових занять, участі у аматорських музичних колективах тощо).

Основною вимогою до названих виховних заходів була визначена професійна спрямованість та можливості розвивати комунікативні здібності, що дають змогу професійно розвиватись та мотивувати студентів до самовдосконалення. Ми розробили та впровадили у виховний процес коледжів мистецтв такі заходи (на базі Бахмутського коледжу мистецтв ім. І. Карабиця, Торецького музичного коледжу):

1. Конкурс есе до Всесвітнього дня доброти «Доброта як ознака людяності» (за допомогою викладачів педагогіки і психології).

2. Конкурс творів «Музика зимового свята» з елементами драматизації.

3. Конкурс планів-конспектів виховних годин профорієнтаційного спрямування для проведення у загальноосвітніх школах «Мандрівка у світ музики» (за допомогою викладачів методики, педагогіки і психології).

4. Конференція «Методики раннього музичного розвитку дітей» (з досвіду К. Железної, В. Кірюшина, З. Кодая, Д. Огороднова, К. Орфа, С. Судзукі, Г. Шатковського).

5. Діяльність у ролі ведучого концертного заходу.

6. Бінарна виховна година «Storytelling – розкажи дітям про музику».

7. Конкурс дослідницьких робіт «Аналіз текстів пісень сучасних українських виконавців (лексичний, орфографічний, синтаксичний, стилістичний)» [6].

8. Конкурси художнього виконання української та англійської поезії (у межах діяльності драмгуртка).

9. Флешмоб «Колядки та щедрівки до свята» (за допомогою викладачів культурології).

У проведенні та підготовці цих заходів брали участь і викладачі соціально-гуманітарного циклу, що сприяло створенню середовища взаємодії між ними і майбутніми вчителями музичного мистецтва.

Висновки. Таким чином, нами були впроваджені у навчально-виховний процес колежів мистецтв три педагогічні умови підвищення ефективності формування комунікативності як професійно-ціннісної орієнтації майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі вивчення предметів соціально-гуманітарного циклу. Подальшим кроком нашого наукового пошуку буде перевірка ефективності результатів впровадження названих умов та оцінка підвищення ефективності формування комунікативності студентів коледжів музичних спеціальностей.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Абашник Л.А. Не змушуючи, а заохочуючи? (технології інтерактивного навчання). *Педагогічна майстерня*. 2016. № 8 (68). С. 6–13.

2. Золотарьова О.В. Формування ціннісних орієнтацій студентів у процесі виховної роботи вищого технічного навчального закладу: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07. Донбас. держ. пед. ун-т. Слов'янськ, 2016. 269 с.

3. Магда П.М. Впровадження у навчально-виховний процес коледжу мистецтв педагогічних умов формування патріотизму. *Науковий вісник Миколаївського національного університету ім. В.О. Сухомлинського. Педагогічні науки: зб. наук. праць / за ред. проф. Т. Степанової*. Миколаїв. 2018. № 1 (60). С. 178–182.

4. Магда П.М. Проблема формування ціннісних орієнтацій учителів музики на сучасному етапі розвитку освіти. *Витоки педагогічної майстерності:*

зб. наук. праць Полтавського національного педагогічного університету ім. В.Г. Короленка. Полтава. 2018. № 21. С. 121–124.

5. Магда П.М., Нітєвська Г.Л. Організація самостійної роботи студентів II курсу відділу «Фортепіано» з психології та педагогіки, методики викладання гри на фортепіано. *Організація навчально-вихов-*

ного процесу. Немішаєве: НМЦ МАПУ. 2008. Вип. 13. С. 188–202.

6. Щербінін В. Про роль культури мови в українській музичній сфері. *Науковий пошук молоді – курс на майбутнє*: матеріали III науково-практичної конференції серед учнів ЗОШ та студ. I–II р. а. / І.Л. Агапова. Бахмут: ДонУЕП, 2017. С. 79–81.